

บทความวิจัย (Research Article)

กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง

Techniques of Language Usage in Folk songs Sung by Maimuang

อรทัย สุขจีระ¹ และกุลธิดา ทองเนตร^{1*}Orathai Sukja¹ and Kultida Thongnet^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมืองโดยใช้บทเพลง 6 อัลบั้ม จำนวน 45 บทเพลง เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของชนิดา พันธุ์โสภณ

ผลการศึกษาพบว่าด้านกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมืองมีกลวิธีการใช้ภาษา 4 ลักษณะ คือ 1. การใช้คำ ได้แก่ การเล่นคำ การเล่นเสียงสัมผัสอักษรและการเล่นเสียงสัมผัสสระ การใช้คำซ้ำ การซ้ำความ 2. การใช้ภาษาถิ่น 3. การใช้โวหารภาพพจน์ ได้แก่ การใช้อุปมา การใช้อุปลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน และการใช้อติพจน์ 4. การสื่อความหมาย ได้แก่ การสื่อความหมายโดยตรงและการสื่อความหมายโดยนัย จากการวิเคราะห์พบว่ากลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุดคือการเล่นเสียงสัมผัสสระ ส่วนกลวิธีทางภาษาที่พบน้อยที่สุดคือการสื่อความหมายโดยนัย ทั้งนี้ยังพบว่าภาษาที่ใช้ในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมืองมีภาษาถิ่นเหนือเข้ามาใช้ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงศิลปินไม้เมือง

คำสำคัญ : กลวิธีการใช้ภาษา บทเพลงลูกทุ่ง ไม้เมือง

^{1*} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author; email: kultida7580@gmail.com

(Received: 24 June 2022; Revised: 9 August 2022; Accepted: 12 November 2022)

Abstract

This research aimed at studying the techniques of language usage in folksongs sung by Maimuang by using the conceptual framework of Chanida Pansophon to analyze 44 songs from six albums. The finding revealed that the techniques of language usage in folksongs sung by Maimuang had covered four features: 1) word usage: alliteration, assonance, reduplication of words and clauses, 2) dialects, 3) figures of speech: simile, metaphor, personification, and hyperbole, and 4) meaning communication: both direct and indirect. The results gained from data analysis showed that alliteration was the most found language usage while indirect meaning communication was the least found. In addition, the result also showed that the Northern dialect language was used to show uniqueness of the singer throughout his songs.

Keywords : Language Usage Techniques, Folk Songs, Maimuang

บทนำ

ปัจจุบันนี้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกได้เป็นอย่างดีและสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับการถ่ายทอดภาษาออกมาให้มนุษย์นั้นเกิดอารมณ์นึกคิดตามได้เป็นอย่างดีนั้นก็คือบทเพลง กล่าวกันว่าบทเพลงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา โดยจะสร้างจากการดำเนินวิถีชีวิตของมนุษย์ เพลงจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์นึกคิดขึ้นมาผสมผสานเรื่องราวและจินตนาการของผู้ประพันธ์เพลงนั้นโดยจะใช้ภาษาที่ควบคุมผู้ฟังได้ทุกเพศทุกวัย ทั้งยังมีการใช้ความงามของภาษาออกมาใช้อีกด้วยเพื่อให้เพลงนั้นสามารถสร้างอารมณ์สะท้อนใจ อารมณ์เศร้า รัก ผิดหวัง สนุกสนาน ตลกขบขัน หรือปลุกสำนึก รวมถึงสภาพสังคมถ่ายทอดออกจากภาษาด้วยความละเอียดอ่อนเพราะใช้ภาษาสื่อความหมายให้ตัวของบทเพลงนั้นได้เห็นภาพที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อออกมา พรทิพย์ฉายก็ และจันทนา แก้ววิเชียร (2561) มองเห็นว่าบทเพลงเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่มีภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพราะบทเพลงถือกำเนิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์เป็นวรรณกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งเกิดมาจากการถ่ายทอดวิถีชีวิต โดยเพลงทั่วไปมักจะสื่อถึงสังคมการใช้ชีวิตของมนุษย์โดยถ่ายทอดตามอารมณ์ตลอดจนถึงสภาพสังคมในยุคนั้น ๆ สามารถสร้างอารมณ์ต่าง ๆ มากมาย นับได้ว่าเพลงมีคุณค่าต่อสังคมที่มีทั้งความเหมือนและความต่างจากวรรณกรรมชนิดอื่น ๆ

เพลงในปัจจุบันนี้มีการนำภาษาไปสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมต่าง ๆ เช่นวรรณกรรมเพลง ซึ่งมีหลากหลายประเภท เช่น เพลงร็อค เพลงป๊อป เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงไทยสากล เพลงเพื่อชีวิต เพลงพื้นเมือง มีมากมายหลากหลายแนวเพลง แนวเพลงพวกนี้จะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละแนวเพลงจะมีการใช้ภาษาการสื่อความหมาย การแสดงอารมณ์ผ่านตัวของบทเพลงแตกต่างกันเช่น อารมณ์ด้านความเศร้า ความรัก ความสนุกสนาน ความร่าเริงและอื่น ๆ อีกมากมาย บทเพลงนั้นแต่ตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เมื่อเขียนหรือพูดไม่ได้เราก็จะใช้เพลงส่งไปสื่อความหมายแทนคำพูดเพราะในเนื้อเพลงจะมีนัยยะ ความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อถึงผู้ฟัง

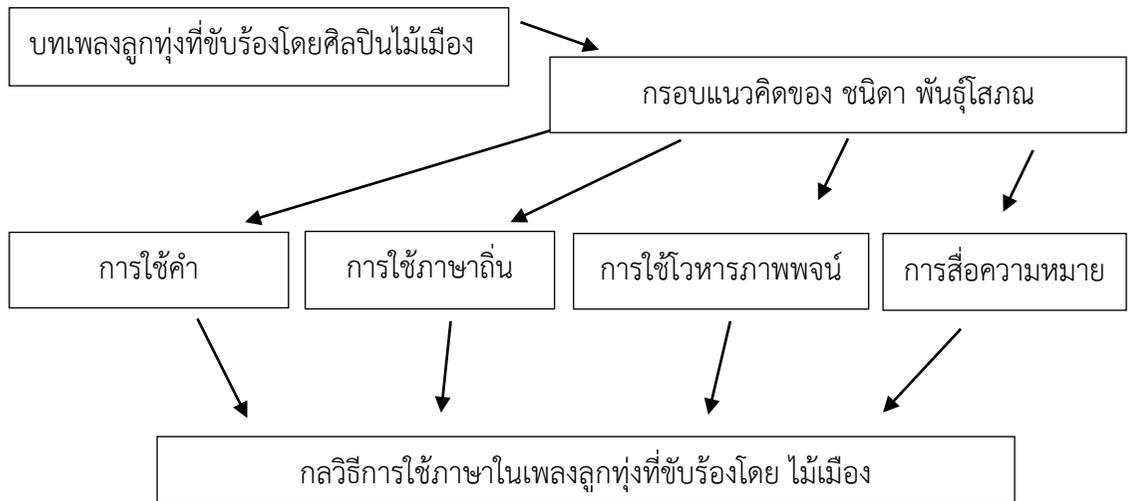
นอกจากนี้เพลงมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในสังคม ทำให้มีศิลปินนักร้องมากมายเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นศิลปินเดี่ยวศิลปินกลุ่มรวมไปถึงวงดนตรีผู้คนสามารถเลือกฟังกันได้อย่างหลากหลายด้วยเหตุนี้จึงทำให้ศิลปินมีชื่อเสียงกันเป็นอย่างมากรวมถึงศิลปินไม้เมือง เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะศิลปินของภาคเหนือ ก่อนจะรู้จักในแวดวงของสังคมภายนอกผู้คนมักรู้จัก ไม้เมือง ศิลปินลูกทุ่งที่มีกลิ่นไอล้านนาเป็นเอกลักษณ์ด้วยเนื้อหาและแนวเพลงของ ไม้เมือง นั้นมีการใช้ภาษาที่สวยงามใช้วรรณศิลป์เมื่อฟังจะรู้สึกสบายและผ่อนคลายเข้าใจได้ง่ายทำให้มีคนติดตามไม้เมืองเป็นจำนวนมากและจนถึงปัจจุบัน ไม้เมือง ก็สร้างสรรค์ผลงานออกมาเพื่อให้ผู้ฟังได้ฟังกันอยู่ตลอด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง ในด้านการใช้ภาษารวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยไม้เมือง เพื่อแสดงถึงความสำคัญของเพลงในฐานะที่เป็นสื่อแสดงความคิดและอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของไม้เมือง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นำกรอบแนวคิดของ ชนิตา พันธุ์โสภณ (2555, น. 69) มาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง ประกอบไปด้วย

1. การใช้คำ คือ การใช้คำเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเลือกสรรใช้คำต่าง ๆ
2. การใช้ภาพพจน์ คือ เป็นศิลปะทางภาษาอย่างหนึ่ง เพื่อสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์
3. การสื่อความหมาย คือ เป็นการถ่ายทอดมุมมองความคิดหรือความรู้สึก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง จำนวน 6 อัลบั้ม รวมทั้งสิ้น 45 บทเพลง ดังต่อไปนี้

1. อัลบั้ม แมงปอปีกบาง	มีจำนวน	10	บทเพลง
2. อัลบั้ม ขอเดินด้วยคน	มีจำนวน	10	บทเพลง
3. อัลบั้ม เก็บรักไว้ที่ปลายรั้ง	มีจำนวน	10	บทเพลง

4. อัลบั้มพิเศษ อีกครึ่งของฝัน	มีจำนวน	6	บทเพลง
5. อัลบั้ม ดอกไม้แห่งกับความทรงจำ	มีจำนวน	8	บทเพลง
6. อัลบั้ม อยู่ได้เพราะคิดถึง	มีจำนวน	1	บทเพลง

การศึกษาการใช้กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงที่ขับร้องโดย ไม้เมือง แบ่งได้ 4 ประเด็น คือ การใช้คำ การใช้ภาษาถิ่น การใช้ภาพพจน์ การสื่อความหมาย ดังต่อไปนี้

1. การใช้คำ

1.1 การเล่นคำ หมายถึงการใช้กลการประพันธ์ในการแต่งบทหรือกรองด้วยการซ้ำคำหรือซ้ำอักษรให้เกิดเสียงเสนาะหรือให้มีความหมายที่ลึกซึ้งกินใจยิ่งขึ้น

1.1.1 การเล่นเสียงของคำ หมายถึงการใช้คำที่มีเสียงเดียวกัน แต่ให้ความหมายต่างกันเพื่อช่วยให้คำมีความไพเราะมากขึ้น คือการเล่นเสียงสัมผัสอักษรหมายถึงการใช้พยัญชนะเดียวกันมาเรียงชิดกันหรือมีคำอันมาคั่นตั้งแต่สองคำขึ้นไปเพื่อให้เนื้อหาของบทเพลงมีความหมายที่หนักแน่นขึ้นและเพิ่มความไพเราะทางเสียง

1.1.2 การเล่นเสียงสัมผัสสระ หมายถึงคำที่มีเสียงคล้องจองกันด้วยเสียงสระและเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ (ตัวสะกด) จากการศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง พบว่ามีการเล่นเสียงสัมผัสสระ

1.1.3 การซ้ำคำ หมายถึงเป็นกลวิธีที่ใช้คำคำเดียวกันซ้ำในคำประพันธ์อาจจะวางไว้ติดกันแบบคำซ้ำหรือวางไว้แยกจากกันแต่เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยความหมายของคำที่ซ้ำนั้นจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงจะมีความหมายเหมือนกันทุกคำการซ้ำคำมีจุดมุ่งหมายในการเน้นให้เห็นความสำคัญหรือต้องการเพิ่มความไพเราะของเสียงเพื่อย้ำหรือชี้ให้เห็นความสำคัญ

1.2 การซ้ำความ เป็นการซ้ำวลีหรือประโยคเดิมทั้งหมดหรือซ้ำเพียงบางส่วนซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงข้อความในเนื้อเพลงเพื่อย้ำความหรือชี้ให้เห็นความสำคัญ

2. การใช้ภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น หมายถึงภาษาที่ใช้สื่อความหมายตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันในถ้อยคำสำเนียงแต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้และถือเป็นภาษาเดียวกันเพียงแตกต่างกันตามท้องถิ่นเท่านั้น

3. การใช้โวหารภาพพจน์

3.1 อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "เหมือน" เช่น ดุจ ตั้ง ราว รวากับ เปรียบ ประดุจ แฉก เล่ห์ ปาน ประหนึ่ง เพียง เพียง พ่าง ปูน ถนัด ละหม้าย เสมอ กล อย่าง ฯลฯ

3.2 อุปลักษณ์ หมายถึง เป็นการเปรียบเทียบเหมือนกันแต่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

3.3 บุคลาธิษฐาน หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีชีวิตไม่มีความคิดไม่มีวิญญาณ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อิฐ ปูน หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น ต้นไม้ สัตว์ โดยให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แสดงกิริยาอาการและความรู้สึกได้เหมือนมนุษย์หรือให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ เหมือนสิ่งมีชีวิต

3.4 อติพจน์ หมายถึง โวหารที่กล่าวเกินความจริงเพื่อสร้างและเน้นความรู้สึกและอารมณ์ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้งภาพพจน์ชนิดนี้นิยมใช้กันมากแม้ในภาษาพูดเพราะเป็นการกล่าวที่ทำให้เห็นภาพได้ง่ายและแสดงความรู้สึกของกวีได้อย่างชัดเจน

4. การสื่อความหมาย

4.1 การสื่อความหมายโดยตรง หมายถึง ความหมายที่ใช้อย่างตรงตัวตัวอย่าง เช่น ดาวมีความหมายโดยตรงว่าสิ่งที่เห็นเป็นดวงมีแสงระยิบระยับในท้องฟ้าเวลามีदनนอกจากดวงจันทร์และดวงอาทิตย์

4.2 การสื่อความหมายโดยนัย หมายถึง ความหมายของคำที่ไม่ตรงตัวแต่เป็นการแฝงความหมายไว้ภายใต้ตัวอักษรต้องอาศัยการตีความจากผู้รับสารจึงจะเข้าใจความหมายนั้น เช่น คำว่า “กล้วย” ในที่นี้หมายถึงผลไม้ที่มีสีเหลืองลักษณะยาว งอ แต่คำว่า “กล้วย” เมื่อใช้ในความหมายโดยนัยจะมีความหมายที่แปลว่าเรื่องง่าย ๆ เช่น เรื่องกล้วย ๆ คือ เรื่องง่าย ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังนี้

ศิริไล ชูวิจิตร (2549) เพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาในเพลงไทยสากล ของบริษัท อาร์. เอส. โปรโมชัน 1992 จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2542 - 2546 ในด้านการใช้คำ การใช้สำนวน และการใช้โวหารภาพพจน์ โดยวิธีวิจัยเอกสารเนื้อเพลงจำนวน 127 เพลง พบว่ามีการศึกษา ดังนี้ ด้านการใช้คำ พบการใช้คำ 9 ประเภท คือ 1) การใช้คำภาษาต่างประเทศ 2) การใช้คำสแลง 3) การใช้ภาษาปาก 4) การใช้คำอุทาน 5) การใช้คำกำกวม 6) การใช้คำหยาบ 7) การใช้คำกระตุ้ 8) การเล่นคำ 9) การซ้ำความ ด้านการใช้สำนวน พบการใช้สำนวน 4 ประเภท คือ 1) การใช้สำนวนเดิม 2) การใช้สำนวนใหม่โดยเปลี่ยนแปลงสำนวนเดิม 3) การใช้สำนวนที่สร้างขึ้นใหม่ 4) การใช้สำนวนจากภาษาต่างประเทศ ด้านการใช้โวหารภาพพจน์พบการใช้โวหารภาพพจน์ 8 ประเภท คือ 1) การใช้อุปมา 2) การใช้อุปติพจน์ 3) การใช้บุคลาธิษฐาน 4) การใช้สัญลักษณ์ 5) การใช้อุปลักษณ์ 6) การใช้สัทพจน์ 7) การใช้ปฏิพจน์ 8) การใช้นามนัย

จากการศึกษา ศิริไล ชูวิจิตร (2549) พบว่ามีการใช้คำการใช้สำนวนและการใช้โวหารภาพพจน์

ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) ศึกษาวาทกรรมความรักในรูปแบบกลอนออนไลน์ เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมความรักที่ปรากฏในกลอนออนไลน์ และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับวาทกรรมความรักที่ปรากฏในกลอนออนไลน์ พบว่าผู้สร้างมีการใช้กลวิธีทางภาษาหลัก ๆ ได้แก่ การใช้คำ การเล่นคำ การใช้คำกระตุ้ การใช้คำหยาบ การใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้โวหารภาพพจน์ การใช้สำนวนเดิม การใช้สำนวนใหม่ การสื่อความหมายโดยตรงและการสื่อความหมายโดยนัยทำให้เห็นการสร้างมุมมองของอุดมการณ์ความรักผ่านกลวิธีทางภาษาแสดงทัศนคติของมนุษย์ในสังคมสมัยนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษา ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) พบการใช้ภาษา ด้านการใช้คำ การเล่นคำ การใช้คำกระตุ้ การใช้คำหยาบ การใช้ภาษาต่างประเทศและการใช้โวหารภาพพจน์ การใช้สำนวนเดิม การใช้สำนวนใหม่ การสื่อความหมายโดยตรงและการสื่อความหมายโดยนัย อีกทั้งยังพบว่า ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) ใช้กรอบแนวคิดการศึกษาวาทกรรมและกลวิธีทางภาษาในการวิเคราะห์ครั้งนี้

พีรพงษ์ เคนทรภักดี และ โสภี อุ้นทะยา (2564) โดยศึกษาเพลงลูกทุ่งอีสานจาก YouTube ในช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2561 โดยได้เลือกเพลงลูกทุ่งอีสานที่มียอดวิวตั้งแต่ 1 ล้านวิวขึ้นไป จำนวน 20 Channel มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีกลวิธีทางภาษา ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยมี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) กลวิธีทางภาษาด้านการใช้คำ ประกอบด้วย (1) การใช้คำซ้ำและประโยคซ้ำ (2) การใช้คำหายาบ (3) การใช้คำภาษาต่างประเทศ (4) เล่นเสียงของคำ 2) กลวิธีทางภาษาด้านการใช้สำนวน 3) กลวิธีทางภาษาด้านการใช้ความหมาย ประกอบด้วย (1) การสื่อความหมายโดยตรง (2) การสื่อความหมายโดยนัย 4) กลวิธีทางภาษาด้านการใช้โวหารภาพพจน์ ประกอบด้วย (1) อุปมา (2) อุปลักษณ์ (3) บุคลาธิษฐาน (4) อติพจน์

จากการศึกษา พีรพงษ์ เคนทรภักดี และ โสภี อุ้นทะยา (2564) พบกลวิธีทางภาษา แบ่งได้ 4 ประเด็น 1) ด้านการใช้คำ 2) ด้านการใช้สำนวน 3) ด้านการใช้ความหมาย 4) ด้านการใช้โวหารภาพพจน์

ปุณ ชมภูพระ, ปพิชญา พรหมกันธา และ พันธนันท์ พาป้อ (2564) ศึกษาเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ “พงษ์สิทธิ์ คำภีร์” จำนวน 4 ชุด รวมทั้งหมด 42 บทเพลง ผลการศึกษาพบว่ามีกลวิธีการใช้คำ 2 ประเภท คือ การใช้คำซ้อน และการใช้คำซ้ำ อีกทั้งยังมีการใช้โวหาร 4 ประเภท และโวหารภาพพจน์พบ 2 ประเภท ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ ปุณ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์

จากการศึกษา ปุณ ชมภูพระ, ปพิชญา พรหมกันธา และ พันธนันท์ พาป้อ (2564) พบการใช้คำ 2 ประเภท คือ การใช้คำซ้อน และการใช้คำซ้ำ การใช้โวหาร การใช้โวหารภาพพจน์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาทำให้ผู้วิจัยได้เห็นมุมมองต่าง ๆ ในการศึกษาของกลวิธีการใช้ภาษาสามารถนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้มาช่วยในการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ซับซ้อนโดย ไม่เมืองและนำเอาองค์ประกอบในการวิเคราะห์ จึงส่งผลให้ผู้วิจัยนำเอาแนวคิดของ ชนิดา พันธุ์โสภณ มาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง โดยใช้กรอบแนวคิดของ ชนิตา พันธุ์โสภณ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านการใช้คำ ในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง แบ่งได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1.1 การเล่นเสียงของคำ

ชนิตา พันธุ์โสภณ (2544, น. 98) กล่าวว่า การเล่นเสียงของคำ หมายถึง การใช้คำที่มีเสียงเดียวกันแต่ให้ความหมายต่างกันเพื่อช่วยให้คำมีความไพเราะมากขึ้นคือการเล่นเสียงสัมผัสอักษร หมายถึงการใช้พยัญชนะเดียวกันมาเรียงชิดกันหรือมีคำอื่นมาคั่นตั้งแต่สองคำขึ้นไป เพื่อให้เนื้อหาของบทเพลงมีความหมายที่หนักแน่นขึ้นและเพิ่มความไพเราะทางเสียง

จากการศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง พบว่าผู้แต่งมีการเล่นเสียงสัมผัสอักษรเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโดยการเล่นเสียงสัมผัส ส ในคำว่า สูญ-สิ้น-สลาย เพื่อให้เกิดความไพเราะมากขึ้นในเพลง คนเดิมของเธอ

ดังตัวอย่าง

“หัวใจเธอหม่นกับคำซ้ำเติมต้องเผชิญความเลวร้าย

สูญสิ้นสลายทุกอย่างที่หวัง ให้เธอรู้ว่ามีเรา

และฉันคนเก่าที่คอยรับฟัง จะต้องล้ม อีกกี่ครั้ง ฉันพร้อมร่วมทาง”

(เพลง คนเดิมของเธอ อัลบั้มแมงปอปีกบาง)

1.2 การเล่นเสียงสัมผัสสระ

กัลยาณี ถนอมแก้ว (2553) การเล่นเสียงสัมผัสสระ หมายถึงคำที่มีเสียงคล้องจองกันด้วยเสียงสระและเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ (ตัวสะกด) จากการศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง พบว่ามีการเล่นเสียงสัมผัสสระ ดังนี้

ในเพลง ลืมกันแล้วกา มีการเล่นเสียงสัมผัสสระเป็นคำที่เป็นลีลา เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียงไพเราะและสะท้อนอารมณ์คือการใช้สัมผัสสระ สระเอื้อ ในคำว่า เอื้อย , เรื้อย และ สระเออ ในคำว่า เลย, เกย

ดั่งตัวอย่าง

“โธ่ละหนอ ลำน้ำปิง แม่เอย ไหลเอื่อย เรื่อยเลย บ่เกยหยุดพัก
 ดั่งใจคนรอ ท่องจำอุ้งกำว่าฮัก ผืนดีฝัก กลัวอายจะทำหล่นหาย
 อุ้งผ่านสาย เต็มฮักหื้อใจกัน ทุกๆ วัน ข้อความผ่านจอส่องใจ”

(เพลง ลืมกันแล้วกา อัลบั้มเก็บรักไว้ที่ปลายรุ้ง)

1.3 การซ้ำคำ

การเล่นเสียงและความหมายของคำโดยการซ้ำคำ หมายถึง กลวิธีที่ใช้คำเดียวกันซ้ำในคำ ประพันธ์อาจจะวางไว้ติดกันแบบคำซ้ำหรือวางไว้แยกจากกันแต่เป็นระเบียบเรียบร้อยโดย ความหมายของคำที่ซ้ำนั้นจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงจะมีความหมายเหมือนกันทุกคำ การซ้ำคำมี จุดมุ่งหมายในการเน้นให้เห็นความสำคัญหรือต้องการเพิ่มความไพเราะของเสียงเพื่อย้ำหรือ ชี้ให้เห็นความสำคัญจากการศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง พบว่ามีการเล่นเสียง และความหมายของคำโดยการซ้ำคำ ดังนี้

ซ้ำคำว่า หื้อ ดั่งตัวอย่าง

“หมู่เฮาตามเตียนเพียรบูชา องค์ปวงเทวาบ้านปอนเฮาเน้อ ตัวเฮาตามเตียนเวียน
 บูชา องค์ปวงเทวาบ้านปอนข้าเน้อ หื้อน้ำหื้อฝนชุ่มเย็นฉ่ำ หื้อข้าวตังมต้องได้อิ่ม มีโชคมีชัยกู้กู๋คุณ
หื้อปิ่น้องฮักสามัคคี ลูกหลานมั่งมีหื้อป็นใหญ่ ขอพุทธิไกรจ่วยก้าเฮาเทอญ”

(เพลง คินศรัทธา อัลบั้มแมงปอปีกบาง)

จะเห็นได้ว่าการซ้ำคำว่า หื้อ หมายถึงการให้เป็นภาษาพื้นเมืองของคนทางภาคเหนือ ใช้ คำว่าหื้อเป็นคำประกอบหน้าคำอื่นหมายความว่าให้ โดยเริ่มจาก หื้อน้ำหื้อฝนชุ่มเย็นฉ่ำ ต่อด้วย หื้อข้าวตังมต้องได้อิ่ม ต่อด้วย หื้อปิ่น้องฮักสามัคคี และ ลูกหลานมั่งมีหื้อป็นใหญ่ ในบทเพลงเป็น การบรรยายการบูชาเหล่าเทวดาขอให้ช่วยประทานพรแก่ชาวบ้านที่มาร่วมบูชาขอโชคขอลาภ ขอให้เหล่าเทวดาช่วยให้น้ำให้ฝนตกลงมาเพื่อจะได้มีน้ำไปทำนาจะมีข้าวกินให้อิ่มท้องและช่วย ให้ชาวบ้านรักและสามัคคีกันรวมไปถึงประทานพรให้ลูกหลานที่มาบูชาเทวดาได้โตไวๆ การซ้ำคำ ดังกล่าวนี้นช่วยย้ำความต้องการให้ช่วยและทำให้เห็นจุดหมายของเพลงนี้เพื่อแสดงการบวงสรวง สักการบูชาเทวดาให้เทวดาอวยพรให้แก่คนที่มาขอพร

1.4 การซ้ำความ

ศิริไล ชูวิจิตร (2549) กล่าวว่า การซ้ำความเป็นทางการซ้ำลีหรือประโยคเดิมทั้งหมดหรือซ้ำเพียงบางส่วนซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงข้อความในเนื้อเพลงเพื่อย้ำความหรือชี้ให้เห็นความสำคัญจากการศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง พบว่ามีการซ้ำความ ดังนี้

ขอฝาก ดังตัวอย่าง

“ฝ่าพายุลมฝน ลู้นมาไกลเหลือเกิน เพียงก้าวเดียวให้เดิน ก็ยังไม่ไหว
อยากจะมีที่พัก พอเอาแรงหัวใจ ขอพักหน่อยได้ไหม ที่ตรงนี้ เหมือน แมงปอปีกบาง ที่ล่องลอย
ตามทางจนล้าเต็มที ลั่นแรง ชบลงตรงนี้ ไม่รู้ จะหนีไปพึ่งใคร ขอฝากดวงใจ ไว้ตรงนี้ สักคืน พอตื่น
ก็พร้อมจะจากไป ขอฝากชีวิต ของคนใกล้ขาดใจ ไว้กับเธอ ได้ไหม คนดี”

(เพลง แมงปอปีกบาง อัลบั้มแมงปอปีกบาง)

การซ้ำความว่า ขอฝาก แล้วมีข้อความอื่น ๆ มาขยายนั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงในตัวบทเพลงอยากจะมีที่พักพิงเป็นเหมือนแมงปอที่ปีกบางหมดแรงที่จะเดินทางต่อไปไม่รู้จะไปพึ่งพาใครที่ไหนผู้ประพันธ์ต้องการซ้ำความเพื่อช่วยแสดงถึงความรู้สึกวิงวอนอ่อนวอนใครสักคนที่จะมาเป็นที่พักพิงให้กับเธอ

2. การใช้ภาษาถิ่นเหนือ

ภาษาถิ่น หมายถึงภาษาที่ใช้สื่อความหมายตามท้องถิ่นต่างๆซึ่งแตกต่างกันในถ้อยคำสำเนียงแต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้และถือเป็นภาษาเดียวกันเพียงแตกต่างกันตามท้องถิ่นเท่านั้นจากศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง พบว่ามีการใช้ภาษาถิ่น ดังนี้

ตัวอย่าง

“เจ้างาม เหลืองงามใต้เดือนแสงส่อง ขึ้นคำคู่เคียงเสียงกลอง เสื่อตอเรียงร้อยลาย
งามหมายปองถักตอประเพณีการ สาน ตำนาน กู่ขานก้องไพร ศรัทธา บูชาองค์พุทธเจ้า อัมมุขี
น้องผองเฝ้า หมู่เฮาชาวเขาแดนไกล ร้อยเรียง บทเพลงฝากเดือนลอยไป ขอ ทวยไท ก้าจุนอัมมุ
คีน ศรัทธา ยินเสียงคนกล่าว หมู่เฮาตามเตียนเพียรบูชา องค์ปวงเทวา บันปอน เฮาเน้อ ตัวเฮาตำ
มเตียนเวียนบูชา องค์ปวงเทวาบันปอนข้าเน้อหื้อน้ำหื้อฝนชุ่มเย็นฉ่ำ หื้อข้าวดีงามต้องได้อิม มีโชค
มีชัยกู้กู้คน หื้อปี่น้องฮักสามัคคี”

(เพลง คีนศรัทธา อัลบั้มแมงปอปีกบาง)

จากเนื้อหาเพลงข้างต้นพบว่ามีการใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาถิ่นของทางภาคเหนือทั้งสิ้น 12 คำ ดังนี้ **ขึ้น แปลว่า ฝ้านุ่งหรือฝ้าถุงของผู้หญิง, เลื้อยต่อ แปลว่า เลื้อยที่ได้รับการถักทอ, ก้า จุน แปลว่า ช่วยเหลือ, หมู่เฮฮา แปลว่า พวกเรา, ต่ามเตียน แปลว่า จุดเทียน, บั้นปอน แปลว่า อวยพร, ตัวเฮา แปลว่า ตัวเอง, ทือ แปลว่า ให้, ต้อง แปลว่า ท้อง, ญู้ญู้คน แปลว่า ทุกๆ คน, ปี้ แปลว่า พี่ (ใช้เรียกคนที่มีอายุมากกว่า), ฮัก แปลว่า รัก** การใช้คำภาษาถิ่นในบทเพลงนี้ช่วยสื่อถึงเหตุการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือที่มีการประกอบพิธีไหว้บูชาองค์เทวดาให้ช่วยปกป้องรักษา ภาษาถิ่นช่วยทำให้เพลงมีความไพเราะและเข้าถึงอารมณ์เพลงได้ง่ายขึ้น

3. โวหารภาพพจน์

โวหารภาพพจน์ เป็นศิลปะการประพันธ์อย่างหนึ่งที่มีการพลิกแพลงภาษาที่ใช้พูดหรือเขียนให้แปลกออกไปจากภาษาตามตัวอักษรทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในจินตนาการเกิดความประทับใจ เกิดความรู้สึกสะเทือนใจเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน โวหารภาพพจน์ (figures of speech) คือการใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ที่มีความหมายแฝงเร้นอยู่ซึ่งก่อให้เกิดพลังที่สามารถบรรยายได้แจ่มชัดขึ้นและสร้างอารมณ์สะเทือนใจได้ดียิ่งขึ้นการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลง ลูกทุ่งที่ขับร้องโดย ไม้เมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 การใช้อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "เหมือน" เช่น ดุจ ดั่ง ราว รวากับ เปรียบ ประดุจ เฉก เล่ห์ ปาน ประหนึ่ง เพียง เพียง พ่าง ปูน ถนัด ละม้าย เสมอ กล อย่าง ฯลฯ ในกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลง ลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมืองพบว่ามีการใช้อุปมา ดังนี้

เหมือนแมงปอปีกบาง ดังตัวอย่าง

“ฝ่าพายุลมฝน ลู่ทนมมาไกลเหลือเกิน เพียงก้าวเดียวให้เดิน ก็ยังไม่ไหว อยากจะมีที่พัก พอเอาแรงหัวใจ ขอพักหน่อยได้ไหม ที่ตรงนี้ เหมือนแมงปอปีกบาง ที่ล่องลอย ตามทางจน ล้าเต็มที ลิ่นแรง ชบลงตรงนี้ ไม่รู้ จะหนีไปพึ่งใคร”

(เพลง แมงปอปีกบาง อัลบั้มแมงปอปีกบาง)

เหมือนแมงปอปีกบาง ในเพลง มีการเปรียบหญิงสาวคนหนึ่งทีเหนื่อยล้าไร้ซึ่งจุดหมายไร้ที่พึ่งพิงเปรียบเหมือนแมงปอที่ปีกบางบินล่องลอยตามสายลมโดยที่ไม่รู้จุดหมายทำให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกและเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 การใช้อุปลักษณ์ หมายถึงเป็นการเปรียบเทียบเหมือนกันแต่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง วราภรณ์ บำรุงกุล (2537, น. 354) กล่าวว่า “อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งกว่าอุปมาเพราะเป็นการนำอาการของสิ่งหนึ่ง โอนไปใช้กับสิ่งหนึ่งที่ไม่เหมือนกันเลยเพื่อชักจูงความคิดให้มองสิ่งสองสิ่งนั้นว่ามีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันจะใช้คำว่า เป็น เท่า คือ มาเชื่อม”ในกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมืองพบการใช้อุปลักษณ์ ดังนี้

เธอคือแสงดาว ในเพลง เพลงนี้เพื่อเธอ เปรียบชายคนรักเป็นแสงดาวที่เด่นที่สุดในวันที่ท้องฟ้ามืดม่น ตัวของเขานั้นเปล่งแสงระยิบระยับคล้ายแสงดาวที่ส่องเข้ามาในชีวิตของเธอ

เธอคือเมฆขาว ในเพลง เพลงนี้เพื่อเธอ เปรียบชายคนรักเป็นสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเธอไม่ว่าจะไปที่ไหนก็เจอ เมฆขาวให้ความรู้สึกน่าทะนุถนอม

เธอคือตะวัน ในเพลง เพลงนี้เพื่อเธอ เปรียบชายคนรักเป็นดังตะวันที่เด่นขึ้นในยามเช้า พร้อมกับการเริ่มต้นวันใหม่ที่ดี ให้ความอบอุ่นแก่เธอ และเป็นแสงสว่างให้แก่เธอ

เธอคือฟ้างาม ในเพลง เพลงนี้เพื่อเธอ เปรียบชายคนรักของเธอเป็นฟ้าที่งดงามนั้น หมายถึงบางวันท้องฟ้าไม่เคยซ้ำกันเลยสักวัน แต่เขากลับทำให้ท้องฟ้านั้นเป็นท้องฟ้าที่งดงามและสดใสให้กับชีวิตของเธอ

เธอคือแสงจันทร์ ในเพลง เพลงนี้เพื่อเธอ เปรียบชายคนรักเป็นเหมือนแสงจันทร์เมื่อเธอหมดหนทาง ทุกอย่างมืดมิดไปหมด ชายคนรักคนนี้จะอยู่เคียงข้างเธอคอยเป็นแสงส่องสว่างแม้ในวันที่อ่อนแอ

ในเพลง เพลงนี้เพื่อเธอมีการใช้โวหารภาพพจน์เข้ามา โดยใช้สิ่งหนึ่งเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง ดังที่กล่าวว่า เธอคือแสงดาว , เธอคือเมฆขาว , เธอคือตะวัน , เธอคือฟ้างาม , เธอคือแสงจันทร์ ทุกคำที่กล่าวมาเป็นการใช้โวหารภาพพจน์มาช่วยเพื่อให้ผู้ฟังนึกภาพจินตนาการและก่อให้เกิดสุนทรียภาพในการฟัง มีการหยิบยกเอาสิ่งที่ปรากฏในธรรมชาติมาเปรียบดังตัวของบุคคลที่กล่าวถึง ว่าในมุมมองของผู้ขับร้องได้เปรียบเทียบกับว่าคนรักนั้นคือทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบนี้ของเขา

3.3 การใช้บุคลาธิษฐาน หมายถึงหมายถึงการทำสิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณ ไม่มีความคิดมากล่าวเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตมีวิญญาณมีความรู้สึกนึกคิดและทำกิริยาอาการได้อย่างมนุษย์ นภลัย สุวรรณธาดา (2537, น. 294) ในกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมืองพบว่ามีการใช้บุคลาธิษฐาน ดังนี้

ฝากดาวรับความคิดถึง ดังตัวอย่าง

“ไปรษณีย์ดาว บรรทุกหีบห่อความรักของใครไว้บ้าง ก่อนออกเดินทางข้ามฟ้า เวลาพลบค่ำสู่วันพรุ่งนี้ ฉันอยากจะขอ ฝากของที่ห่อด้วยหัวใจทั้งดวงหนึ่งที่มี ไปถึงคนที่ออกเดินทางตามฝันคนนั้น ได้ไหม ฝากดาวรับความคิดถึง เป็นอีกหนึ่งผู้โดยสาร ไปบอกเขาว่ายังมีฉันคนนี้อยู่”

(เพลง ไปรษณีย์ดาว อัลบั้มพิเศษ อีกครั้งของฝัน)

เพลง ไปรษณีย์ดาว มีการกล่าวว่า ฝากดาวรับความคิดถึง โดยจะฝากให้ดาวรับความคิดถึง ซึ่งเป็นการกล่าวให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตสามารถรับฝากความคิดถึงส่งไปให้ชายคนรักผู้แตงนำเอาภาพพจน์เข้ามาแต่งในตัวของบทเพลงเพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามและเกิดจินตนาการตามภาพ

3.4 การใช้ฉันทิพนธ์ หมายถึงเป็นการบรรยายหรือพรรณนาที่เกินจริงจึงมีอาจนำข้อเท็จจริงไปจับเพราะผู้แต่งมุ่งกล่าวเพื่อแสดงอารมณ์ที่ลึกซึ้งกว่าปกติ เพื่อสร้างอารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้อ่าน ผู้ดู ผู้ฟังเป็นสำคัญ วราภรณ์ บำรุงกุล (2537, น. 351-360) ในกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง พบว่ามีการใช้ฉันทิพนธ์ ดังนี้

ถ้าหากความคิดถึงฆ่าคนหนึ่งคนให้ตายได้ ดังตัวอย่าง

“ถ้าหากความคิดถึง ฆ่าคนหนึ่งคนให้ตายได้ อยากให้รู้เอาไว้ ว่าฉันคงตาย เป็นหมื่น ๆ ครั้งกลับคืนมาได้ไหม กลับมาใช้ชีวิตเคียงข้าง กลับคืนมาได้ไหม กลับมาใช้คำว่าเราบ้าง ต้องคิดถึงอีกกี่ครั้ง พรุ่งนี้ถึงจะมีเธอ”

(เพลง ถ้าหากความคิดถึงฆ่าคนหนึ่งคนให้ตายได้ อัลบั้มอยู่ได้เพราะคิดถึง)

ในเพลง ถ้าหากความคิดถึงฆ่าคนหนึ่งคนให้ตายได้ มีการใช้ฉันทิพนธ์ ถ้าหากความคิดถึง ฆ่าคนหนึ่งคนให้ตายได้ หมายถึงการที่ต้องจากคนรักนาน ๆ รู้สึกเหงาคิดถึงหาแต่คนรักจนความคิดถึงสามารถฆ่าคนได้ซึ่งในความเป็นจริงแล้วไม่เป็นไปไม่ได้มันเป็นเพียงความรู้สึกเพื่อทำให้เห็นว่าคุณค่าความคิดถึงมันมีค่าจนมันอาจจะฆ่าคนหนึ่งคนให้ตายได้

4. การสื่อความหมาย การสื่อความหมาย หมายถึงเป็นการถ่ายทอดมุมมองความคิดหรือความรู้สึก กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง มีดังนี้

4.1 การสื่อความหมายโดยตรง

ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) การสื่อความหมายโดยตรง คือ เป็นการสื่อความหมายตามความเข้าใจของคนทั่วไปเห็นอย่างไรก็เป็นเช่นนั้น จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมืองพบว่ามีการใช้การสื่อความหมายโดยตรง มีดังนี้

ผู้แต่งได้เลือกการสื่อความหมายโดยตรงสะท้อนให้เห็นความจริงด้านครอบครัวในสังคมที่ต้องแบกรับหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี ในเพลง *อย่าเพิ่งท้อ*

ดังตัวอย่าง

“เหนื่อยหน่อยนะคนดี รับหน้าที่ยิ่งใหญ่ แยกครอบครัวไว้ ชูให้พ้นความจน

นานวันไม่เคยท้อ เกินรอไม่เคยบ่น ทนอีกไม่กี่ฝน เราคงได้ มีกิน

ที่ผ่านมานั้น คืนวันแสนอบอุ่น ถึงแม้จะนอนหนุน ได้เพียงหมอนชั้นรา

เสื้อผ้าเก่าซ้ำซ้ำ ไม่มีแหวนนาฬิกา ไม่เคยหมดศรัทธา ยังซึ้ง เหมือนเดิม”

(เพลง *อย่าเพิ่งท้อ อัลบั้มขอเดินด้วยคน*)

4.2 การสื่อความหมายโดยนัย

ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) การสื่อความหมายโดยนัย คือ เป็นการสื่อความหมายโดยแอบแฝงไว้ในตัวอักษรต่ออาศัยการตีความจากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง พบว่ามีการใช้การสื่อความหมายโดยนัยผู้แต่งเลือกใช้การสื่อความหมายโดยนัยเป็นกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงสื่อให้เห็น “เธอบอกฟ้าเป็นสีเทา” ผู้แต่งได้ใช้คำว่า ฟ้าเป็นสีเทาไม่ได้จะสื่อว่าฟ้านั้นมีสีเทาแต่จะสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกเหงาเศร้าอากหัก

ดังตัวอย่าง

“เธอบอกฟ้าเป็นสีเทา เมื่อเขานั้นเอยคำลา นิ่งร้องไห้ หลังน้ำตา

จนนับเป็นครั้งไม่ไหว จึงรู้ว่าเธอรักเขาคอนนั้น มากมายเพียงใด

ถึงแม้เขาจะจากไป และฉันมาแทนตั้งนาน”

(เพลง *ก่อนจะรักหมดใจ อัลบั้มแมงปอปีกบาง*)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง จำนวน 45 บทเพลง โดยเก็บข้อมูลจากการถอดเสียงบันทึกจากแผ่นซีดีสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ มีการใช้คำในลักษณะการเล่นเสียงสัมผัสสระมากที่สุด จำนวน 29 คำ รองลงมา คือ การเล่นเสียงสัมผัสอักษร จำนวน 13 คำ การซ้ำความ จำนวน 9 คำ และการซ้ำคำ จำนวน 7 คำ ตามลำดับในการศึกษาบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง เป็นเพลงลูกทุ่งที่เป็นแนวเพลงล้านนา จะมีการปรากฏใช้ภาษาถิ่นเหนืออยู่เป็นจำนวนมาก โดยพบจำนวนคำทั้งสิ้น 47 คำ ได้แก่ ซิ่น, เสื่อตอ, ก้าจุน, หมูเฮา, ต่ามเตียน, ปั่นปอน, ตัวเฮา, หื้อ, ต๋อง, กุ้งคู้กุน, ปี้, ฮัก, อีหลบ, เต้าอัน, อ้าย, ปีก, เฮา, ฮ่วม, ฮ่มเย็น, หื้อละเว่นกาน, สิบเงินไป, บ่ต๋อย, อู้ภาษาคำเมือง เป็นต้น

ทั้งนี้การใช้โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลงของไม่เมืองในข้างต้นจะพบว่ามีการใช้คำในลักษณะการใช้อุปลักษณ์มากที่สุด จำนวน 8 ประโยค รองลงมา คือ การใช้อุปมา จำนวน 5 ประโยค การใช้อุทิศพจน์จำนวน 4 ประโยค และการใช้บุคลาธิษฐาน จำนวน 3 ประโยค ตามลำดับ

โดยการใช้สื่อความหมายที่ปรากฏในบทเพลงของไม่เมืองในข้างต้นจะพบว่ามีการใช้สื่อความหมาย 2 ลักษณะใช้การสื่อความหมายโดยตรงมากที่สุด จำนวน 3 ประโยค รองลงมาคือ การสื่อความหมายโดยนัย 1 ประโยค ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่ากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง แบ่งได้ 4 ประเด็น คือ การใช้คำ การใช้ภาษาถิ่น การใช้โวหารภาพพจน์ การสื่อความหมาย ดังต่อไปนี้ การใช้คำ พบการใช้คำในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง มีการเล่นคำ โดยแยกออกมาได้ 4 ประเภท คือ 1) การเล่นเสียงของคำ 2) การเล่นเสียงสัมผัสสระ 3) การซ้ำคำ 4) การซ้ำความ ในแต่ละประเภทที่แยกออกมานั้นทำให้เนื้อหาของบทเพลงเกิดความไพเราะ มีความหมายที่หนักแน่น ซ้ำให้เห็นเนื้อหาที่สำคัญของบทเพลงได้ดี ส่วนของการใช้คำ ในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง จะพบการเล่นเสียงของคำทำให้คำออกมาสละสลวยและในด้านการเล่นเสียงสัมผัสทำให้คำในบทเพลงมีความคล้องจองกันก่อให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ร่วมไปกับบทเพลง ซึ่งการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวีไล ชูวิจิตร (2549) ศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์การใช้ภาษาในเพลงไทยสากล ของบริษัท อาร์. เอส. โปรโมชัน 1992 จำกัด

ช่วงปีพ.ศ. 2542 - 2546 พบว่ามีการใช้คำเข้ามาประกอบในการศึกษาการวิจัย ในด้านการวิจัยที่พบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์อย่างหลากหลายจะทำให้ผู้ฟังเห็นภาพหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏในบทเพลงชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถสื่อความหมายในบทเพลงให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) ศึกษาวาทกรรมความรักในรูปแบบกลอนออนไลน์โดยมีการใช้โวหารภาพพจน์ เข้ามาแต่งในวาทกรรมความรักในรูปแบบกลอนออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาอ่านกลอนได้เข้าใจและนึกคิดตามสิ่งที่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ออกมาอย่างลึกซึ้งและยังปรากฏให้เห็นการสื่อความหมาย ทั้ง 2 ประเภท คือ 1) การสื่อความหมายโดยตรง 2) การสื่อความหมายโดยนัย นำการสื่อความหมายโดยตรงมาใช้ในบทเพลงเพื่อทำให้เกิดการสื่อความหมายที่ตรงไปตรงมา ส่วนการสื่อสารความหมายโดยนัยนำมาใช้ในบทเพลงเพื่อแฝงความหมายบางอย่างไว้ เมื่อผู้ฟังฟังแล้วก็จะได้ดีความประกอบไปด้วย นอกจากนี้ในด้านของภาษาถิ่นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง ในครั้งนี้ยังเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยค้นพบได้นอกเหนือจากประเด็นที่ปรากฏในรอบแนวคิดของการวิจัย โดยภาษาถิ่นที่พบมากที่สุดคือภาษาถิ่นเหนือ ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากว่าบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้เมือง นั้น ส่วนมากจะเป็นบทเพลงที่เน้นในเรื่องของการใช้ภาษาถิ่นเหนือเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจนถึง เนื้อหาในบทเพลงจะสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนทางภาคเหนือ กระทั่งศิลปินไม้เมือง ถูกขนานนามว่าเป็น “ศิลปินเพลงรักสำเนียงล้านนา” สอดคล้องกับ ตติยา สายบัวพัทธ์ (2555) ศึกษาเนื้อหาการใช้ภาษา และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเพลงโพล์คของคำเมืองของสุนทรี เวชานนท์ พบว่าเพลงของสุนทรี เวชานนท์ ส่วนใหญ่จะใช้ทั้งภาษาล้านนา (คำเมือง) บางเพลงใช้คำเมืองปนภาษาไทยกลางเป็นแนวเพลงที่เหมือนกัน ภาษาถิ่นเหนือทำให้ฟังแล้วสบายใจนอกจากนั้นพบการใช้โวหารภาพพจน์ จำแนกการใช้โวหารภาพพจน์ออกมาได้ 4 ประเภท 1) การใช้อุปมา 2) การใช้อุปลักษณ์ 3) บุคลาธิษฐาน 4) อติพจน์ การใช้โวหารภาพพจน์ในบทเพลงช่วยทำเนื้อหาของบทเพลงมีการเล่าเรื่องที่ลื่นไหล ทำให้ผู้ที่ได้ฟังเกิดอารมณ์สุนทรีย์ร่วมไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรมีการศึกษาภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของศิลปินท่านอื่นๆ เพื่อให้เข้าใจความหมายที่ศิลปินต้องการสื่อสารในบทเพลงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ฟังเกิดสุนทรีย์ระในการฟังมากขึ้นแล้ว ยังจะทำให้เข้าใจลักษณะภาษา ตลอดจนภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเพลงอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาภาพสะท้อนด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณี ถนอมแก้ว. (2553). *การเล่นเสียงสัมพันธ์*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/343262>

ชนิดา พันธุ์โสภณ. (2555). *วาทกรรมความรักในชุมชนกลอนออนไลน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

ตติยา สายบัวพัทธ์. (2555, มกราคม-มิถุนายน). เพลงโฟล์คของคำเมืองของ สุนทรี เวชานนท์. *ทีฆเนศวร์สาร*, 8(1), 17-24.

นภลัย สุวรรณธาดา. (2537). *ภาพพจน์-ภาษาเพื่อการสื่อสาร*. [เอกสารประกอบคำสอน]. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

ปุ่น ชมพูพระ, ปภิชญา พรหมกันธา และพัทธนันท์ พาป้อ. (2564). กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ “พงษ์สิทธิ์ คำภีร์”. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธวิถีชุมชน รากฐานชีวิตคนเชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่”* (น. 487). ลำพูน: วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พรทิพย์ ฉายกั และจันทนา แก้ววิเชียร. (2561). วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษา ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์*, 20(1), 87 - 96.

พีรพงษ์ เคนทรภักดี และโสภี อุ่นทะยา. (2564). กลวิธีทางภาษาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 441-457.

วรารณ บำรุงกุล. (2537). *ร้อยกรอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.

ศิริไล ชูวิจิตร. (2549). *การวิเคราะห์การใช้ภาษาในเพลงไทยสากลของบริษัท อาร์.เอส. โปรโมชัน 1992 จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2542-2546*. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).